

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

Reflekterande del av Examensarbete, 30 högskolepoäng,
för uppnående av Konstnärlig masterexamen i musik, *Orgel och klaver*.

Sara Karinsdotter

Vårterminen 2020

Önskekonsert för orgel

Om att väcka intresse för orgelmusik

Audience Favourites Recital

On enhancing interest in organ music

Handledare: *Hans Hellsten*

Sammanfattning

Titel: Önskekonsert för orgel – om att väcka intresse för orgelmusik.

Det här arbetet handlar om hur jag som organist kan använda mig av populärmusik på orgelkonserter för att väcka människors intresse för orgelmusik. I samband med en konsert som byggde på människors önskningar av musik, undersökte jag, med hjälp av en enkät, hur deras intresse förändrades. Jag upptäckte att publikens intresse ökade av att jag breddade min repertoar och att jag själv uppskattade en förbättrad publikkommunikation. Dessutom hittade jag ett sätt att förhålla mig till det faktum att människor till stor del önskar annan musik än den traditionella orgelmusiken som jag helst vill spela. Min slutsats är att jag som organist verkar i en tradition av att använda populära melodier och att jag har pedagogiska möjligheter att utbilda min publik och väcka intresse för orgelmusik.

Nyckelord: *orgelkonsert, populärmusik på orgel, önska musik, orgelintresse, publikkommunikation, utbilda publiken*

Abstract

Title: Audience favourites recital – on enhancing interest in organ music.

This study is regarding how I can enhance the audience's interest in organ music by playing peoples favourite music. After requesting wishes from people, I played a recital based on their answers and at the end the audience answered a questionnaire about their interest in organ music.

I found out that their interest was enhanced by this kind of recital and I appreciated the improved audience communication. Additionally, I found a way to approach the fact that people often want to hear other music than the traditional organ music that I prefer to play.

Finally, my conclusions are that I stand in a tradition of using popular music in church music and that I may have the opportunity to educate my audience and enhance their interest in organ music.

Keywords: *organ recital, popular music on the organ, favourite music, organ interest, audience communication, educate the audience*

1. Bakgrund.....	6
1.1 Läget i Svenska Kyrkan	6
1.2. Kyrkomusikernas frustration	6
1.3. Jag själv.....	8
1.4. Min konsertidé	9
1.5. Syfte	9
1.6. Forskningsfrågor	9
2. Källor	11
3. Metoder	13
4. Genomförande, resultat och analys.....	15
4.1. Före konserten – människors önskningar	15
4.2. Före konserten – mitt arbete	16
4.3. Konserten	20
4.4. Enkätsvar - ålder	21
4.5. Enkätsvar - Vana att höra orgel	21
4.6. Enkätsvar - Intresse.....	21
4.7. Enkätsvar - Upplevelser av musiken	23
4.8. Enkätsvar - Önskemål inför nästa konsert	25
5. Diskussion.....	27
5.1. Kan jag väcka människors intresse för orgelmusik genom att bredda min repertoar?	27
5.2. Kan jag få en bättre kontakt med min publik genom denna typ av konsert?.....	29
5.3. Hur påverkas jag själv i denna process? Kan min frustration vändas till en pedagogisk möjlighet och ge en förnyad spelglädje?	31
5.4. Hur tar jag mig an önskemålen när det inte finns arrangemang för orgel?	33

6. Slutsatser	35
Referenser.....	36
Bilagor	38

1. Bakgrund

1.1 Läget i Svenska Kyrkan

I Svenska Kyrkan idag pågår ett arbete för att väcka intresse för orgeln som instrument. Bristen på utbildade kyrkomusiker är mycket påtaglig och kyrkan har börjat inse att något måste göras. Därför satsas det på orgelundervisning för barn på flera håll. Orgelskolor, orgelklubbar, orgeldagar dyker upp på allt fler ställen. I mitt eget stift, Växjö stift, har biskopen tillsammans med anställda på stiftskansliet åkt runt och arbetat med frågan om rekrytering en förmiddag i varje kontrakt i hela stiftet. Där har "Orgelskola" varit en stående punkt och stiftet vill gärna hjälpa den som vill starta en sådan.

Detta känns väldigt bra, vi behöver verkligen se om vår kyrka och uppmuntra en ny generation kyrkomusiker. En ny generation kyrkomusiker som spelar just orgel. På många håll i Svenska Kyrkan har orgeln fallit så smått i glömska och konkurrerats ut av piano, gitarr och andra instrument. Det är inget fel med dessa instrument, men orgeln som ledare av psalmsången är oslagbar. Kyrkan har dessutom en rik skatt av orgelmusik från flera århundraden tillbaka. Låt oss föra den vidare till nya generationer.

Men det behövs också människor som lyssnar på orgelmusiken. Likaväl som kyrkan arbetar för att fylla alla orgelpallar med nya kyrkomusiker så behöver vi tänka kring hur vi fyller kyrkbänkarna med människor. Detta är naturligtvis ett arbete för alla kategorier av anställda, inte minst prästerna, när det gäller gudstjänsterna. Jag väljer här att tänka enbart kring orgelmusiken och orgelkonserten eller musikgudstjänsten, vilket för många människor är en väg in i kyrkans tro och liv.

Det är personerna som lyssnar på mitt spel som jag är intresserad av i detta arbete. Jag är intresserad av att ha en relation till människorna i min församling, att kunna beröra och nå fram med orgelmusiken, att musiken ska få ha en relevans i människors liv.

1.2. Kyrkomusikernas frustration

Som kyrkomusiker spelar jag mycket orgel vid förrättningar (dop, vigsel, konfirmation och begravning). Vid dessa tillfällen önskas nästan uteslutande musik som inte är skriven för orgel. Människor frågar inte efter den traditionella orgelmusiken, utan

önskar sådan musik som de har en relation till. Det är populärmusik, filmmusik eller barnvisor. Det suckas kring detta bland yrkesverksamma kyrkomusiker, som känner att de inte får spela det de själva önskar och brinner för, eller är utbildade för. Följande exempel är från en chatt med min kollega och vän Maria Löfberg, organist i Falkenberg. Hon skriver:

”Jag behöver råd om hur jag kan fortsätta som musiker i kyrkan. En förrättningslördag som vikarie i min egen församling satte fart på ångesten. Det yrke jag utbildade mig till har så lite med dagens verklighet att göra. Jag har verkligen inga problem att kompa poplåtar men det är inte det jag vill lägga huvuddelen av min tid på. Tyvärr upplever jag mer och mer att det är just det som efterfrågas av mig, på nästan alla områden. Det är ju den musiken "folk" älskar och vill omge sig med. I en diskussion härförleden på fejan med en präst (som jag kanske trodde var vettig) fick jag höra att liturgins musik måste "beröra". Därför ska den vara "folkets". ?? Min yrkeskänedom om "musikalisk kvalitet" förkastades ännu en gång med besked. Jag älskar intrikat musik! Uppskattar god stämföring, bra behandling av textens betoningar, annorlunda ackord. Är jag den enda som gör det? Hur ska jag förhålla mig som musiker i kyrkan, som mer och mer verkar gå mot glatt, enkelt, folkligt, inspelat, plankat, platt?”
(Personlig kommunikation, 8 augusti 2019)

Frustrationen har på senare år vuxit bland oss kyrkomusiker. Dopfamiljer, brudpar och de sörjande har alltmer individuella önsknings av musik till dop, vigslar och begravningar. På många håll har inspelad musik tagit över, men vi är också många som kämpar för levande musik genom att tillmötesgå önsknings av vitt skilda slag.

Frustrationen kan ha olika anledningar. Ett vanligt problem är att musiken inte finns arrangerad för orgel. Mycket tid går åt till att leta efter någon form av noter. Ganska ofta hittar man bara sångtexten med ackord och måste plankat och arrangera för orgel.

Musikönskemålet kan vara mycket enkelt. Jag har spelat pianointrot till en rockballad bestående av tre ackord om och om igen som ingångsmusik på vigsel en gång, med känslan ”Duger detta verkligen som bröllopsmusik? ”, men brudparet var väldigt nöjda.

Önskemålet kan också vara svårt för mig, eftersom jag inte riktigt behärskar stilen, jag har ingen relevant utbildning. Hur får jag detta snyggt på orgel?

Men framför allt handlar frustrationen om att jag inte får spela det jag brinner för, precis som Löfberg uttrycker det. Jag vill att människor ska bli berörda av musiken och så får jag spela sådant som jag själv upplever som banalt och ytligt. Det är klart att jag blir frustrerad.

1.3. Jag själv

Jag tog organistexamen 1997 vid Musikhögskolan, Göteborgs universitet. Därefter arbetade jag som organist i mer än 20 år, framförallt med körverksamhet och sång, särskilt bland barn och ungdomar. Mitt eget orgelspel kom i skymundan. Naturligtvis spelade jag orgel på gudstjänster och förrättningar, men de orgelkonserter jag gav kan nog räknas på ena handens fingrar.

Så mitt i livet kom en längtan efter att få spela mer orgel, att få fylla på med ny kunskap och energi. Jag vände tillbaka i tanken till min egen tonårstid och ställde frågan: varför blev jag kyrkomusiker egentligen? Det enkla svaret var att jag tyckte mycket om att spela orgel och att jag fick förtroendet att göra det på gudstjänster. Jag fick som tonåring undervisning i orgelspel av organisten i grannförsamlingen, utvecklades fort och fick vikariera för olika kyrkomusiker redan som 15-åring. Jag insåg att jag nu under mitt yrkesliv, i min iver att bygga bra och bred körverksamhet, hade lagt ner för lite tid på mitt eget orgelmusicerande.

Därför sökte jag in till masterutbildningen i orgel vid Musikhögskolan i Malmö och har nu under snart två år fått förmånen att fylla på med ny kunskap, förbättrad teknik och har fått spela fantastisk musik på orgel.

Nu när jag snart ska tillbaka till arbetslivet ställer jag mig frågan: hur hjälper jag andra människor att upptäcka orgeln som instrument och århundradenas fantastiska orgelmusik? Hur ska jag jobba för att orgeln fortsatt ska vara kyrkans självklara instrument? Hur kan jag beröra människor med min musik?

1.4. Min konsertidé

Några av de förrättningsönskemål jag själv fått under åren blev ändå rätt bra på orgel. Jag bestämde mig för att infoga dem i en orgelkonsert. Tillsammans med en präst gjorde jag ett program med mycket blandad musik, från Buxtehudes Präludium, Fuga och Ciacona i C-dur till rockgruppen Journeys "Don't stop believing". Alla styckena bands ihop med diktläsning och inramades av målade tavlor. Programmet fick namnet "Våga leva livet". Det blev mycket uppskattat och vi har framfört det ett flertal gånger i kyrkor runtomkring i Småland. Jag förstod att många människor trots allt vill höra och uppskattar orgelmusik!

I samband med "Våga leva livet"-konserterna väcktes en tanke hos mig: kan jag fortsätta att använda den musik som önskas vid förrättningar för att väcka eller öka människors intresse för orgelmusik? Jag kan kanske rentav fråga människor vilken musik de önskar och på så sätt skapa en nyfikenhet på konserten?

En annan fråga är hur jag själv upplever det att spela önskemusik. Istället för att känna mig som en "jukebox" som måste spela än den ena än den andra musiken som jag inte själv valt, kan jag kanske känna mig som en musiker som fokuserar på det pedagogiska greppet och vill lära människor att uppskatta orgelmusik genom att möta dem i deras önskemål?

1.5. Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka hur "önskemusik" påverkar både publiken och mig själv och vår relation. Min egen önskan är att väcka människors intresse för orgelmusik av alla slag. Jag vill också hitta ett sätt att förhålla mig till den frustration som en del förrättningsönskemål skapar i mig.

1.6. Forskningsfrågor

Kan jag väcka eller öka människors intresse för orgelmusik genom att bredda min konsertrepertoar?

Kan jag få en bättre kontakt med min publik genom denna typ av konsert? Kan en dialog med publiken ge både dem och mig en ny upplevelse?

Hur tar jag mig an önskemålen när det inte finns arrangemang för orgel?

Hur påverkas jag själv i denna process? Kan min frustration vändas till en pedagogisk möjlighet och ge en förnyad spelglädje?

2. Källor

Mina frågor har delvis behandlats i litteraturen. Följande böcker och examensarbeten har jag läst och kommer att använda mig av i detta arbete.

Starka musikupplevelser

Alf Gabrielsson, professor emeritus i psykologi, har skrivit ”Starka musikupplevelser – Musik är mycket mer än bara musik”, ett mycket gediget arbete inom musikpsykologin, där det tyvärr inte finns så mycket liknande forskning för övrigt. Han har samlat in nästan tusen personers berättelser om deras starkaste musikupplevelser och sammanställt, analyserat och kategoriserat dessa berättelser.

Jag önskar att människor ska känna sig berörda av musiken jag spelar. För att ha en dialog med min publik frågade jag dem vilka musikupplevelser de fick vid min konsert. Deras svar jämför jag med Gabrielssons forskning.

Toccat

Owe Wikström, professor i religionspsykologi, har skrivit ”Toccat J.S. Bachs andliga universum; iakttagelser och betraktelser, en bok där Wikström ger sina personliga reflektioner över musikens roll i våra liv, genom att följa Bachs livsgärning och musikaliska skapande.

Bachs musik är kanske den musik som talar djupast till mig själv och är därmed något jag gärna vill förmedla vidare till min publik.

Orgelmusik - med makt att störa och beröra

Sara Michelin, domkyrkoorganist i Linköping, diskuterar i sitt examensarbete på masterutbildningen i orgel, frågan om orgelkonserterns relevans för nutidsmänniskan. Hon utgår, till skillnad från mig, från traditionella orgelverk och intervjuar några ur publiken om deras upplevelser av musiken.

Klassisk konsert version 2.0 – om at møde et nyt publikum i nye rammer og former

Maria Isabel Edlund skriver i sitt examensarbete på masterutbildningen i cello om att göra den klassiska musiken känd för en ny publik. Hon provar detta genom att spela ute i en park och skriver om sina tankar kring relationen till publiken.

"... då börjar han med Beatles och slutar med fuga" – Förväntningar på en kyrkomusiker – inifrån, utifrån, uppifrån

Adam Ohlsson skriver i sitt examensarbete på kandidatutbildningen i kyrkomusik om kyrkomusikerns många roller. Han har intervjuat tre yrkesverksamma organister om hur de ser på sin yrkesroll och hur väl innehållet i deras utbildningar stämmer överens med deras arbetsuppgifter.

Ohlsson menar att det finns tre huvudroller: gudstjänstmusiker, konsertmusiker och förrättningsmusiker. Jag laborerar i mitt arbete med att ta förutsättningarna som förrättningsmusiker med in i arbetet som konsertmusiker och vad det gör med min egen upplevelse.

3. Metoder

Jag ville undersöka hur min publik upplever det att lyssna till musik som de själva varit med och önskat. Därför bestämde jag mig för att genomföra min orgelkonsert i Söraby kyrka den 18 juni 2019 som en önskekonsert.

Information om konserten och möjligheten att önska musik fanns på församlingens anslagstavlor och facebookside samt lyftes fram i pålysningarna i flera gudstjänster. Det poängterades att önskan var helt fri.

Under ett par veckor i början av maj månad fanns en önskelåda på plats i Söraby kyrka, där människor kunde lägga en lapp med vilken musik de önskade höra. Det gick också bra att maila in sitt önskemål. Det kom in tjugofyra önskemål.

Därefter hade jag en knapp månad på mig att välja ut önskemål, öva in dem och foga ihop dem till en orgelkonsert. Hur programmet planerades kan du läsa om i nästa kapitel.

För att få reda på hur publiken upplevde konserten valde jag att använda mig av en enkät som metod. Enkäten skulle publiken svara på direkt i kyrkan efter konserten.

Jag ställde totalt fem frågor. De första två frågorna var ”Hur gammal är du?” och ”Hur ofta går du i kyrkan på gudstjänst eller konsert där orgel används?” De hade jag med för att ringa in vilka människor som svarade, vilka åldrar de var i och hur vana de var vid att lyssna på orgelmusik.

Den tredje frågan ”Har ditt intresse för orgelmusik förändrats i samband med denna konsert?” var den viktigaste i enkäten och min källa för själva undersökningen om jag kan påverka människors intresse för orgelmusik med denna typ av konsert. De uppmanades att skriva en egen kommentar om varför intresset förändrats.

Med den fjärde frågan ”Hur upplevde du musiken? Fick du någon starkare musikalisk upplevelse? Väcktes några särskilda känslor?” ville jag få publiken att skriva ner sina upplevelser av konserten med egna ord. Kunde jag beröra människor med musiken?

Avslutningsvis fick de även ge nya önskningar inför framtida konserter.

Svaren jag fick in är utgångspunkten i min undersökning och underlag för mina egna reflektioner som du kan läsa om i kapitel fem.

Affisch med information om hur man kunde önska musik till konserten.

Musik i sommarmväll

”Orgelönskan”

18/6 Söraby kyrka kl. 19.00

Vi vill veta vad DU önskar att få höra!

Huvuddelen av programmet den 18/6 kommer att bygga på önskemål från församlingsbor och andra intresserade. Önskan är helt fri.

Kanske har du redan en orgelfavorit eller vill du höra något du aldrig hört på orgel förut?

Vare sig du vill höra Bachs Air eller Avicii's Levels eller vad som helst annat så kommer jag att undersöka om det är möjligt för mig att göra en orgelversion.

Lämna ditt önskemål senast 19 maj genom att mejla magnus.aberg2@svenskakyrkan.se eller lägg din önskan i Önskelådan i Söraby kyrka.

*Sara Karinsdotter,
tjänstledig organist i Söraby församling*

Svenska kyrkan
VÄXJÖ

4. Genomförande, resultat och analys

4.1. Före konserten – människors önskningar

Jag fick in önskningar främst via önskelådan i kyrkan men även några via mail, sociala medier samt hemma vid köksbordet. Människor pratade om konserten och jag upplevde att nyfikenheten var stor. Vad fick jag då för önskningar? Jag började med att sortera bort några uppenbara ”bus-lappar” som skrivits för att skoja med mina kollegor.

Några originalverk för orgel fanns med bland önskningarna. Två personer önskade ”Bachs Toccata och fuga i d-moll”. Därtill fanns ”Widor Toccata, ”Gordon Young Preludium i klassisk stil” samt ”Zipoli Pastoral” med bland önskemålen.

Några kända klassiska verk som ej ursprungligen är skrivna för orgel var också önskade. ”Bach Air” och ”Pachelbel Canon” spelas ändå ofta på orgel. ”Bachs Maria” var klurigare, vilken musik avses? Kanske Bach-Gounods Ave Maria? ”Pomp and circumstance”, ”Tomtarnas vaktparad,” ”Champagnegaloppen” och ”Phantom of the opera” går också in under denna kategori.

Ett par psalmer fanns med bland önskningarna. ”Amazing grace” finns i Svenska psalmboken och jag får anta att önsknigen ”791” avser ”Du vet väl om att du är värdefull”.

Jag hade förväntat mig en hel del visor bland önskemålen, men det var inte så många. ”Nocturne av Taube” och ”Astrid-Lindgren-medley” fanns med.

Med ”Österpsalmen av Ola Salo” avses fotbollslaget Östers inmarschlåt.

Pop/rock-låtar som önskades var mestadels av ett något äldre slag: ”Abba: Fernando, Mamma Mia, Waterloo,” ”Abbamedley av något slag” och ”When I’m 64 Beatles.” ”Konfirmationspresenten” ur TV-serien Macken kan räknas in här också. Endast ”Avicii SOS” kan räknas som en modern poplåt.

Ett önskemål ur datorspelens värld kom med: ”Musik ur datorspelet Castlevania.”

”Något du spelat med Paula” (Sassersson, tidigare kollega, min kommentar) var ett önskemål utan någon musikalisk referens.

Människor visade stort intresse före konserten. ”Det blir spännande att se om du spelar min önskan”, sa flera människor till mig under dagarna före. Redan här kunde jag konstatera att min relation till lyssnarna växte och att intresset för orgelmusik redan började spira!

4.2. Före konserten – mitt arbete

Nu var det dags att göra ett konsertprogram av önskemusiken. Jag kände mig glad över responsen och alla önskemål och insåg det omöjliga i att ta med alla eftersom konserten skulle hålla sig inom en timma inklusive psalmer och andakt.

Jag började med att sålla bort några önskemål.

”Bach Maria” förstod jag inte, kanske avsågs Bach/Gounods Ave Maria? men eftersom jag inte var säker föll den bort.

”Något du spelat med Paula” strök jag också, eftersom det skulle kunna innebära väldigt många olika musikstycken och dessutom vara ett stort känslomässigt arbete att välja ut musiken. (Paula Saspersson och jag arbetade ihop i många år innan hon gick bort i ALS).

Med ”791” avses kanske Svensk Psalm 791 ”Du vet väl om att du är värdefull”, men eftersom jag inte kände mig säker på det så lämnade jag den också.

Tomtarnas vaktparad hade jag ingen som helst lust att spela i juni, men alla önsknningar sparas för framtida bruk, så den kommer jag kanske att spela en annan gång.

Champagnegaloppen kändes som en kul utmaning för framtiden, men jag vill ha mer tid på mig för en sådan utmaning. Likaså Widors Toccata som jag faktiskt inte spelat, men gärna vill framöver.

Tanken var ju att blanda önskemålen med vad jag själv ville spela, med mer traditionell orgelmusik, och det löste sig med hjälp av att två personer hade önskat ”Bach Toccata d-moll”! Jag hade tänkt spela J.S. Bachs Toccata och Fuga i d (2015) eftersom jag just studerat in den på utbildningen. Dessutom tänkte jag att det verket var mycket lämpligt för att väcka intresse för orgelmusik. Hans Fagius kallar det för ”något av orgelkonstens signaturmelodi” samt ”en av den klassiska repertoarens allra största hits” i sin bok Johann Sebastian Bachs orgelverk. (Fagius, 2010, s 182)

Domenico Zipolis Pastoral är även det ett klassiskt orgelverk och dessutom det första jag spelade på konsert någonsin. När jag hade spelat orgel en termin som trettonåring fick jag vara med på julkonserten och spela en förkortad variant ur Bo Ekvalls orgelskola (Zipoli, 1968). Nu kändes det mycket roligt att få öva in hela stycket som jag hittade i Åbergs orgelskola (Zipoli, 1997).

Bachs Air (ur Orkestersvit nr 3) är orkestermusik, men många förknippar det med orgelklangen eftersom det är ett vanligt begravningsstycke. Jag använde mig av den bearbetning av Heimer Sjöblom som jag brukar spela på begravningar (Bach, 1991).

Vanliga önskemål i samband med begravning är även den amerikanska melodin Amazing grace samt Nocturne av Evert Taube. Jag valde att spela Amazing Grace (2000) i ett arrangemang av Olof Andersson och Nocturne i ett arrangemang av Göte Widlund (Taube 2010).

”Astrid-Lindgren-medley” var ett önskemål som jag fastnade för, med tanken på att det skulle kunna tilltala yngre barn om några sådana skulle komma på konserten. Astrid Lindgrens kända barnvisor har tonsatts av flera olika tonsättare. I samlingen Lux Baptisma finns flera arrangemang gjorda av Göte Widlund. Jag valde ut fyra stycken som passade att spelas i följd: Här kommer Pippi Långstrump av Jan Johansson (2018), Rid över skog från filmen Ronja Rövardotter av Björn Isfält (2018), Piluttavisan av Bengt Hallberg (2018) samt Du käre lille snickerbo av Georg Riedel (2018).

Pomp and circumstance som är en militärmarsch skriven Edward Elgar, spelade jag redan för mer än tjugo år sedan på en vigsel, då i en förkortad version för orgel arrangerad av Thomas Ahrén du Quercy (1995). Den plockade jag fram igen och tänkte att det blir en festlig inledning på konserten.

Noterna på Avicii's SOS (2019), som jag hittade på internet, var ett enkelt tvåstämmigt arrangemang för piano arrangerat av Wesley Steenbergen. Jag bearbetade det, lade till fler stämmor, så att det passade på orgel.

Beatles låt When I'm 64 hittade jag i ”Sånger utan gränser 1” (1982) med ett utskrivet pianoackompanjemang till själva sången. Jag tänkte om den till en trio, med sångstämman i höger hand, vänsterhandens baslinje i pedalen och resterande ackompanjemang i vänster hand. I originalet ackompanjeras sången av klarinetter. Jag

valde att spela detta på orgelns enda rörverkstämman skalmaja, som visserligen är långt ifrån en klarinett, men det blev en intressant variation i klangen.

Det önskemål som jag upplevde som mest utmanande var ”Musik ur datorspelet Castlevania”. Jag kände varken till musiken eller till datorspelet innan, men vid en sökning på internet hittade jag ett arrangemang för orgel på låten Bloody Tears (1988). Det låg inte helt bra i händerna, men det var lätt åtgärdat genom att byta plats på vissa stämmor. För att få till en ”dataspelsaktig” klang valde jag den udda registreringen av flöjter i 8´ och 4´fotsläge samt orgelns mycket vassa Scharf i stängt svällskåp.

The Phantom of the opera gick att hitta med melodistämman och ackord i boken Musikal Hits (1998) men själva introt och mellanspel fick jag planka.

Jag letade en hel del efter Österpsalmen av Ola Salo, men den var omöjlig att hitta noter på. Det visade sig att den heter ”Stjärnorna i Öster” och är skriven för fotbollslaget Öster och används vid deras matcher att marschera in till. Min kollega och vikarie Magnus Åberg hjälpte mig att planka den och skriva ner melodi, basgång och ackord. Det kändes roligt att kunna ta med den av två anledningar. Dels skulle det säkert sitta flera Österfans i publiken, dels minns många äldre församlingsbor Ola Svensson (Salo) från hans uppväxt som prästson i församlingen.

Jag tittade även på Konfirmationspresenten (Jag vill ha en synt, farsan), från TV-serien Macken, men kände att jag inte riktigt kunde få till svänget med enbart orgel, så den valde jag bort.

Abbalåtar skulle säkert kunna gå bra att göra, men programmet var redan överfullt, så de sparar jag till en annan gång. Likaså får Pachelbels Canon och Gordon Youngs Preludium i klassisk stil vänta till ett annat tillfälle.

I bilden på nästa sida ser du resultatet av mina val, det färdiga programmet för konserten.

Musik i sommarekväll "Orgelönskan"

Sara Karinsdotter, organist, spelar önskad musik.

Söraby kyrka kl. 19.00 18/6 2019

Präst: Linda Berglund

Pomp and Circumstance	Edward Elgar arr Thomas Ahrén du Quercy
The Phantom of the Opera	Andrew Lloyd Webber
Air ur Orkestersvit nr 3	Johann Sebastian Bach bearbetad av Heimer Sjöblom
Nocturne	Evert Taube arr Göte Widlund
Bloody Tears från Castlevania	Kinuyo Yamashita arr Jonny Music
Stjärnorna i Öster	Ola Salo

Astrid-Lindgren-medley	arr av Göte Widlund;
- Här kommer Pippi Långstump	Jan Johansson
- Rid över skog	Björn Isfält
- Piluttavisan	Bengt Hallberg
- Du käre lille snickerbo	Georg Riedel

Amazing grace	Amerikansk melodi arr Olof Andersson
When I'm Sixty-Four	Paul McCartney
SOS	Avicii
Pastoral	Domenico Zipoli

Psalm 712

Andakt

Psalm 776

Toccat och Fuga i D-moll	Johann Sebastian Bach

Svenska kyrkan
VÄXJÖ

sensus

Konsertens programblad

4.3. Konserten

Konserten var förhållandevis välbesökt. Det kändes roligt och spännande att få hälsa välkomna före klockringningen och säga att ”den här konserten har vi planerat tillsammans”. Dessutom välkomnade jag publiken upp på läktaren efter konserten, eftersom flera uttryckt en önskan om att få se när jag spelar. Så min uppmaning var – ”Kom upp och titta, ställ frågor, be mig spela något igen om du vill.” Jag brukar inte gilla att stå och tala inför publiken före en konsert, men denna gång kändes det annorlunda. Jag hade ju arbetat med dessa människors önskemål under några veckor och det kändes som om vi hade en närmare relation och som om förväntningar fanns både hos dem och hos mig.

Själva konserten flöt på bra och kändes mycket lyckad.

(När jag lyssnar på inspelningen nu i efterhand så finns det mycket att förbättra vad gäller min teknik och min musikaliska gestik, men det tyder ju på att jag lärt mig mycket under terminen som gått sedan konserten genomfördes. Samtidigt måste jag vara självsnäll och tänka på att jag hade bara en månads förberedelsetid, dessutom är det en ganska liten orgel med begränsad möjlighet till registrering, till exempel finns det bara ett enda rörverk. Nu skulle ju denna uppsats dock inte handla om det musikaliska hantverket i första hand utan om jag kan väcka människors intresse för orgelmusik genom denna typ av konsert.)

Många kom faktiskt upp på läktaren efteråt, jag fick spela en bit av Toccata och Fuga igen, och det blev flera samtal kring musiken vi valt, orgeln som instrument och mig som organist. Detta stärkte i allra högsta grad relationen till min publik.

4.4. Enkät svar - ålder

Femtioen personer svarade på enkäten direkt efter konserten. Endast tre personer var yngre än fyrtio år. Mer än hälften var pensionärer. Genom denna konsert nådde jag alltså medelålders och äldre personer.

4.5. Enkät svar - Vana att höra orgel

En klar majoritet, 78 % av de som svarat på enkäten, var vana kyrkogångare. Totalt 43 % av de som svarat gick i kyrkan varje söndag och 35 % minst en gång i månaden.

4.6. Enkät svar - Intresse

Jag ställde frågan ”Har ditt intresse för orgelmusik förändrats i samband med denna konsert?” Svaren var relativt jämt fördelade på grupperna Oförändrat intresse, Lite ökat intresse och Mycket ökat intresse. Tack och lov var det ingen som angav att deras intresse hade minskat.

En tredjedel av publiken hade ett oförändrat intresse. Var de då oberörda av konserten? Det verkar inte så! Några kommenterar att deras intresse redan var högt, eller att de ”älskar orgelmusik”. Det är i denna grupp jag fick kommentaren ”Bach var alldeles fantastisk. Jag har inte blivit så berörd någon gång tidigare”-”Kärleksförmedling”. Här finns klart och tydligt de som redan upptäckt och uppskattar orgelmusik i olika former. Men här finns också några svar där man bara kryssat i kryssbara frågor och inte lämnat några egna kommentarer. Antingen har musiken inte varit särskilt berörande för dem eller så har de tyckt att det varit svårt att formulera sig eller inte velat göra det.

Två tredjedelar av publiken tyckte att deras intresse ökat! Det är ju ett fantastiskt resultat som visar på att denna typ av konsert är en bra väg att gå för att fler ska upptäcka orgeln och dess musik.

Frågan är då varför ökade deras intresse? Var det själva konceptet med lite annorlunda musik, mer populärmusik som gjorde det intressant? Eller var det själva delaktigheten, att man kunde påverka genom att önska musik? Det är i sig en omöjlig fråga att svara på. Ingen har faktiskt nämnt delaktigheten i enkät svaren, att de fick vara med och påverka konserten, men min egen reflektion är att den var mycket viktig. Det märktes på engagemanget och intresset både före, under och efter konserten.

Jag ställde ändå frågan via sociala medier och fick följande svar av en av dem som var med på konserten:

”Jag tror att det är en kombination av båda alternativen. Jag känner flera som inte har några större preferenser för klassisk musik, men orgelmusik tycker man om. Gissningsvis är det orgelns omfång och variationen av mäktighet och mjukhet som man gillar. När man därtill får välja sina favoriter så blir det med stor sannolikhet en mycket uppskattad konsert, precis som den här var. Organistens skicklighet inverkar självklart...” (personlig kommunikation, 12 december 2019)

Svaren på frågan ”Varför har ditt intresse förändrats?” är intressant läsning för mig. Publiken tycks ha uppskattat musiken (”Mycket vacker musik”), vilket inte är så konstigt när de valt den själva.

Några verkar ha upptäckt orgelns stora möjligheter till variation i klang och kommenterar bland annat så här: ”Orgelns register används på ett nytt sätt”.

Många svar pekar på bredden på repertoaren: ”Att man kan spela så många olika musiksorter”.

Den modernare musiken lyfts fram i flera svar, till exempel ”Häftigt att höra modernare sånger spelas på orgel”.

Några nämner min skicklighet som musiker som en parameter (”Spännande att höra vad som kan hända på en orgel med fantastisk musiker”), men också det faktum att de hört flera skickliga musiker (”Jag har lyckats få höra många duktiga musiker”). De tänker alltså på andra konserter och gudstjänster, inte bara den jag frågar om.

Även prästens skicklighet nämns (”Bra präster och bra musiker”) samt att man helt enkelt ”går mycket i kyrkan”. Man befinner sig i den miljön där orgel spelas.

Två av kommentarerna handlar om barn eller barnbarn som spelar orgel. En person skriver om ”barnbarn som utbildar sig på orgel” och en annan ”tycker mycket om musik, min son spelar orgel, mäktigt instrument”. Det får mig att tänka att om nu fler barn och ungdomar får möjlighet till orgellektioner, så borde även orgelkonserternas publik växa eftersom orgelelevernas familjemedlemmar får upp ögonen för orgelmusik. Det är ju en fin sidoeffekt av satsningen på orgelundervisning. Den personliga relationen är viktig.

4.7. Enkät svar - Upplevelser av musiken

Jag ställde frågan ”Hur upplevde du musiken? Fick du någon starkare musikalisk upplevelse? Väcktes några särskilda känslor? Berätta gärna vilken musik och vilken känsla/upplevelse”.

Jag avslutade programmet med Bachs Preludium och fuga i d-moll. Flera personer lyfte fram det stycket i sitt svar (”Befriande fint med Toccatan på slutet”) och någon har blivit väldigt berörd: ”Bach var alldeles fantastisk. Jag har inte blivit så berörd någon gång tidigare... Kärleksförmedling”

Även Air nämns (”Tycker jättemycket om orgelmusik! Många tankar och känslor väcks alltid särskilt om de förknippas med en händelse man varit med om! Bach är favorit, särskilt Air som framfördes mycket fint!”). En hel del personer verkar mena att det är något speciellt med just Bachs musik (”Bach är kung”), vilket gör mig glad eftersom det var den musiken jag själv ville spela.

Låten When I'm 64 väckte upp minnen hos ett par stycken i publiken. En skriver ”Nostalgi med Paul McCartney” och en annan ”Minnen om ”Mälarökyrka” med Beatleslåten”. Associationen till ”Mälarökyrka” är ju nämnvärd i sammanhanget. I Sven Lindahls text sitter kantorssonen vid sin pappas orgel och spelar för sig själv och drömmer om att en dag spela konsert i kyrkan och då ”börjar han med Beatles och slutar med fuga”. (Lindahl 1968)

Melodin Amazing Grace väckte positiva minnen hos ett par lyssnare. En skriver ”Mycket minnen av olika slag. Bröllop (Amazing grace). Bara skratt...”. En annan berättar om ett barndomsminne: ”Det var en positiv upplevelse. Harmoniseringarna i Amazing grace nådde hjärtats djup från barndomen. Min far brukade spela elorgel med liknande repertoar. Dock använde han volympedalen mer, vilket kanske förmedlade mer känsla. Det kan vara en av orgelns svårigheter: att anslaget är på eller av, och inte går att nyansera mer”.

En konsertbesökare förknippar musiken med att vara nykär (”Phantom tänkte på första gången jag hörde musiken live och nykär”).

Fler personer skriver i enkäten att de upplevt olika minnen under konserten, utan att precisera vilken musik som väckte minnena ("Genom det blandade musikvalet återupplevde jag många minnen, både glädje och sorg").

Många verkar tycka om att omfamnas av orgelns klang, man tycker om när "det är tryck" ("Fint alltihop. Sista stycket mycket mäktigt. Gillar när man spelar med mycket "ljud"). Ordet "mäktigt" hittar jag i flera av svaren ("Mäktigt. Att även barnvisor gick att göra mäktiga"). Som exempel på barnvisa får du höra [Du käre lille snickarbo](#).

"Känslan blir starkare med orgelns ljud" skriver en person. Vilka känslor är det då som spirar?

Någon nämner helt kort "Lycka" och en annan utvecklar det mer; "Jag gillade variationen av musikstilar och hur tyst man kan spela samtidigt som det ändå låter mycket och man blir helt fylld av musiken och försvinner bort. [Piluttavisan](#) gjorde mig glad och jag kände mig lycklig. [Stjärnorna i Öster](#) var kul att höra instrumental."

En person skriver "Eftertanke". En annan utvecklar det mer "Orgelmusik är rogivande, ett skönt lugn infinner sig".

Några andra verkar pendla mellan olika känslor: "Glädje och sorg. Igenkänning och total förvåning. Beatles kan varieras ett otal gånger". En annan berättar vilka känslor som väcks av olika orgelstycken: "Glädje t.ex. When I'm 64 och Astrid-medley. Nyfikenhet. Lugn - [Nocturne](#). Sorg - Air".

Några beskriver sina känslor genom att beskriva musiken: "Skön, plirig, konstnärlig och njutbar" eller "Medryckande", fast jag får inte reda på vilken musik som avses.

Avicii's [SOS](#) nämns i positiva ordalag av några personer: "Rofylld, inspirerande. Stort leende när Avicii spelades" och "Stärkande, omvälvande, omfamnande. When I'm 64, Avicii".

Två personer skrev om kroppsliga upplevelser: "Fick rysningar så vackert allt men mest Avicii", skriver en person som känt rysningar i kroppen. En annan upplevde att "Det satte kroppen i gungning".

En person skriver om gemenskap och samhörighet. ”Fick tårar i ögonvrån och sambandet mellan alla som Sven-David Sandström sa innan han gick bort: Jag tror att de (alla musiker och kompositörer) är med oss och hör oss”.

Flera personer lämnar kommentarer av det recenserande slaget (”Tyckte att Göte W. hade lyckats fint med arr av Nocturne. Kul registrering i -64, positivt kul krumhorn”). Mina registreringar verkar få godkänt: ”Funderade kring registreringar. SNYGGT! Jättefina tempi i Toccatan. Castlevania (Bloody Tears) blev en höjddare i analogt läge, ej 8-bitarsljud”. Några är imponerade över ”att det går att spela så mycket olika stilar”, andra över hur mycket en organist klarar av (”Tocatta imponerad av hur mycket musik som kan komma från en person och ett instrument, det rör sig i fingrarna”).

4.8. Enkät svar - Önskemål inför nästa konsert

Min sista fråga var: ”Vad önskar du höra på nästa orgelkonsert? Vill du ha mer traditionell orgelmusik? Eller mer av någon annan genre? Önskar du något speciellt stycke?”

Tre personer hade strukit under frågan ”Vill du ha mer av traditionell orgelmusik?” och ytterligare två skrev ut ”traditionell orgelmusik”. Tre andra personer skriver uttryckligen att de vill höra mer orgelmusik av Bach. Annan traditionell orgelmusik som nämns är ”Widor Orgelkonsert nr 5 Finaltoccata” och ”Gammal fäbodpsalm”.

Annan klassisk musik som önskas är ”Drottningholmsmusiken” och ”Bach Prelude from Cello Suite no 1 G-major”.

”En person hade börjat skriva ”Gärna trad” men strukit över det och ersatt med ”Både ock” och var därmed i gott sällskap i de 20 % som på olika sätt uttryckte att de gillade blandningen av musikstilar och önskar mer av ”allt som går att spela”. Jag får beröm för ”ett bra val”, det var en ”trevlig idé” och en ”mycket bra blandning”.

Särskilda stilar som önskas till nästa konsert är ”Tidig musik”, ”gärna Wallinpsalmer”, ”Jazz”, ”Sommarvisor” och ”disco kanske”. En person önskar ”Mer modern musik. Ej för tung musik”. Jag uppmanas också att ”Testa någon dansbandslåt”.

Ett par önskningar tangerar improvisation ("... eller en musikalisk vandring genom olika tider/stilar") och utmanar mig en hel del ("icke orgelmusik" Spela gärna en förstavariant enkelt och traditionellt och utveckla hela orgelns möjligheter efter hand").

Bland mer specifika önskemål finns musikalmusik ("Något från Kristina från Duvemåla"), ABBA-låtar, filmmusik ("Ledmotiv Game of Thrones"), rock/pop-låtar av Gun`s and Roses, Leonard Cohen och U2 med flera. Samtliga önskningar finns som bilaga i slutet av detta arbete.

5. Diskussion

5.1. Kan jag väcka människors intresse för orgelmusik genom att bredda min repertoar?

Jag vill svara ett klart och tydligt ja på denna fråga! Alf Gabrielsson skriver i *Starka musikupplevelser* att

”Upplevelsen leder till nya insikter om vad musik kan betyda. Man blir intresserad av en viss typ av musik, en viss kompositör, en viss artist eller av musik i allmänhet. Upplevelsen kan väcka önskan att lära sig spela... .. Man vill sprida kunskapen om vilka fantastiska upplevelser musik kan ge till andra människor. Många blev inspirerade att använda musik för att påverka sin egen sinnesstämning eller att använda musik som egenerapi.” (Gabrielsson, 2008, s 523)

Om jag alltså kan ge människor en positiv musikalisk upplevelse så väcker jag ett intresse av att höra mer. Två tredjedelar av min publik anger att de har fått ett ökat intresse och de berättar i positiva ordalag om hur de upplevt musiken.

Några i min publik tycker att Bachs musik är speciell. Wikström skriver: ”Bach är en källa till tröst, andlig vila och djup glädje”. (Wickström 2000, s.35) och Gabrielsson skriver: ”Och Bach... En god vän till mig kallade honom ”världshistoriens störste terapeut”. Nobelpristagaren J.M. Coetzee har skrivit att Bachs musik ”kommer till oss som en gåva, oförtjänt och alldeles gratis”. Han önskar att han en enda gång kunde få lov att tala med Bach och tala om ”hur vi fortfarande på tvåtusentalet spelar din musik, högaktar och älskar den, uppfylls av den, blir rörda, styrkta och glada av den” (Gabrielsson 2008, s. 545) Med glädje kan jag konstatera att den traditionella kyrkomusiken (läs Bach) uppskattades av delar av min publik.

Flera personer skriver i enkäten att de upplevt olika minnen under konserten. Gabrielsson skriver att ”Musiken och situationen kan väcka associationer och minnen. De är naturligtvis helt och hållet individuella och kan gälla de mest skiftande saker”. (Gabrielsson 2008 s. 461) Mina lyssnare berättar om barndomsminne, minne från

förälskelse och bröllop, minnen av både glädje och sorg.

Många verkar tycka om att omslutas av orgelns klang, man tycker om när ”det är tryck”.

Gabrielsson skriver

Medan man ofta har en viss distans till musiken – den är något utanför en själv - uppstår det vid starka musikupplevelser ofta en form av ”förening” mellan mig och musiken. Det beskrivs i varierande ordalag: man lever sig in i musiken, är omsluten av musiken, går upp i musiken.... (Gabrielsson 2008, s 109)

En person menar att musiken var ”stärkande, omvälvande, omfamnande”. Flera personer använder ordet ”mäktigt”.

En i Michelins publik uttrycker det lite mer utförligt:

Det är något mäktigt med denna typ av orgelkonsert, det är som att den fyller hela rummet och man sitter mitt i instrumentet. Kyrkan är som orgelns klangkropp och därmed sitter man inne i instrumentet. Det är inte ofta man kan göra det. Det närmsta man kan komma är väl när man ligger i sin moders mage och hör henne sjunga eller tala. Man omsluts av ljudet. Detta kan man uppleva vid andra typer av konserter i kyrkolokaler också men orgeln har en kapacitet till decibel som är mäktig. (Michelin 2016/2017 s.15)

Kanske är det just orgelns ”kapacitet till decibel” som gör att människor uppskattar den?

”Musik förknippas i hög grad med känslor” (Gabrielsson 2008 s.157). Nog redovisar min publik för många olika känslor som väcktes av musiken. ”Bruset och gunget får känslorna att spira” som en av dem skriver. De flesta beskriver positiva känslor som lycka och glädje, eller lugn och ro, men även sorg finns med.

Musik skapar gemenskap och samhörighet. Gabrielsson skriver om gemenskap mellan de musiker som musicerar tillsammans, om gemenskap mellan lyssnarna, om gemenskap mellan musiker och lyssnare, men också om ”upplevelse av gränslös gemenskap, gemenskap med alla människor överhuvudtaget”. (Gabrielsson, 2008 s. 472) En i min publik skriver så fint om detta, om en gemenskap även med alla dem som skapat musiken en gång, fast de inte längre finns kvar här på jorden. ”Fick tårar i

ögonvrån och sambandet mellan alla som Sven-David Sandström sa innan han gick bort: Jag tror att de (alla musiker och kompositörer) är med oss och hör oss.”

För mig som musiker står tyvärr ofta mitt kritiska lyssnande i vägen för en musikupplevelse. Jag lyssnar istället efter och värderar intonation, klang och uttryck.

Gabrielsson skriver

En ”yrkessjukdom” hos många musiker är att man ofta fokuserar mer på kollegornas sätt att framföra musiken, deras tekniska skicklighet, sätt att traktera instrumentet, frasering etc., till förfång för upplevelsen av musiken själv.

(Gabrielsson 2008 s. 379)

Ganska många i min publik svarade på frågan på ett recenserande sätt, men det är ju också ett sätt att visa intresse, trots att deras fokus ligger på min prestation istället för deras egen upplevelse av musiken.

Vi är alla olika och lyssnar på olika sätt och drabbas på olika sätt av musiken. Genom att jag breddade min repertoar och spelade musik som fler människor relaterar till fick också fler chansen till en positiv musikalisk upplevelse.

Om människor får vara delaktiga i valet av musik så kommer troligen fler personer till konserten av ren nyfikenhet och får därmed chansen att få en musikalisk upplevelse. Har människor önskat musik så vill de ju höra om jag spelar den.

Jag upplevde också att publiken lyssnade mer medvetet när de själva hade fått vara med och välja musik. Önskemusiken kan fungera som en ”öronöppnare” och publiken får chans att höra och förhoppningsvis uppskatta även annan musik som jag själv eller någon annan har valt. Därmed kan jag utbilda min publik. Jag har en stor pedagogisk möjlighet som kyrkomusiker.

5.2. Kan jag få en bättre kontakt med min publik genom denna typ av konsert?

Sara Michelin skriver i sin uppsats att en orgelkonsert i värsta fall kan upplevas som svårbegriplig och opersonlig:

Men hur tråkig kan inte en orgelkonsert vara?! Hu! Man sitter på en hård kyrkbänk, kanske är det lite småkallt, bakifrån orgelläktaren kommer stark orgelmusik som aldrig tycks ta slut. Gles publik som man ser ryggarna på. En altartavla i blickfånget. Ibland har organisten inte presenterat sig själv eller musiken utan börjar bara spela, ofta efter en klockringning. Hur ser organisten ut?! Inga utlevande, vackert klädda musiker finns att studera. Bara musiken och kyrkorummet. Det kan vara svårt att finna sammanhang och mening efter de förutsättningarna. (Michelin, 2016/2017,s.9)

Min konsert kändes som raka motsatsen. Det låg förväntan i luften. Jag hade presenterat mig redan veckor före konserten och varit i dialog med publiken. De kände sig inbjudna, först att vara med och välja musik, sedan att komma upp på läktaren. Jag själv kände mig mer bekväm och avslappnad.

Naturligtvis blir det mer kommunikation än vanligt i samband med en orgelkonsert när jag ber om önskemål inför konserten och om svar på enkätfrågor i anslutning till konserten, så det givna svaret är ju ja! Men det faktum att jag bjöd upp dem på orgelläktaren efteråt betydde också mycket för en förbättrad kontakt. För min egen del betydde det mycket att människor var så intresserade och ville samtala om instrumentet, om mig som organist, men också om musiken och kompositörerna. Även detta kändes som en pedagogisk möjlighet.

Edlund skriver om sin upplevelse av att spela i en park och den publikkommunikation hon fick med de människor som stannade för att lyssna och därmed blev hennes publik:

Jeg oplevede en meget intim stemning, som om det at afholde koncerten dette uformelle sted var et fælles projekt mellem publikum og Cecilie og jeg. Det følte som om publikum havde et positivt medansvar for, at det overhovedet blev en koncert, for havde det ikke været for dem der stoppede op og lyttede, havde jeg måske slet ikke kunnet kalde det en koncert. Sammen med publikum formåede Cecilie og jeg at opnå en følelse af fællesskab, hvilket leder mig tilbage til afsnittet Kommunikation og selve definitionen af ordet, nemlig at gøre fælles. (Edlund 2015, s 15)

På samma sätt kände jag med min konsert. Den var ett gemensamt projekt som vi gjorde tillsammans. Den känslan uppskattade jag själv mycket. Det gjorde mig mer avspänd och jag kan hålla med Edlund i att ”Mit behov for interaktion spiller en større rolle end

jeg tidligere havde troet, og det vil jeg bruge som hovednøglen i mine koncerter fremover.” Jag kommer absolut göra flera nya önskekonsalter framöver när jag kommer tillbaka till min tjänst. Dessutom kommer jag att fundera över andra pedagogiska upplägg på konserter och orgelvisningar.

Genom min konsert nådde jag ju framförallt pensionärer, men också medelålders människor, som är vana vid att gå i kyrkan och höra orgelmusik. Detta har väckt många tankar hos mig kring hur jag kan nå ut till barn, ungdomar och yngre vuxna och kanske till de som inte är så kyrkvana. Dessa tankar ryms dock inte inom detta examensarbete men kommer definitivt påverka mig hur jag jobbar framöver.

5.3. Hur påverkas jag själv i denna process? Kan min frustration vändas till en pedagogisk möjlighet och ge en förnyad spelglädje?

Sara Michelin skriver om sig själv som organist på konsert:

Några funderingar: Först och främst - Jag måste älska det jag gör. Annars blir jag aldrig trovärdig. Jag får aldrig välja repertoar för att visa mig duktig. Det är annars lätt hänt i vår musikervärld. Det vore bra om vi kunde sluta visa upp oss.
(Michelin 2016/2017 s.10)

Nu utgick jag från musik jag inte ”älskar”, men jag kände en stark önskan att lära människor att uppskatta orgelmusik. Det pedagogiska tänkandet gjorde att jag uppskattade att spela denna musik trots allt. Dessutom fick jag blanda den med den musik jag själv uppskattar. Det handlade för min del mer om att visa upp orgeln och instrumentets stora bredd än att visa mig själv duktig. Förhoppningsvis gav det ett trovärdigt intryck. Michelin fortsätter:

Jag måste ifrågasätta det jag gör. Varför väljer jag att spela den här repertoaren? Är det relevant för sammanhanget? Spelar jag bara för min egen skull? Öppnar den här musiken för publiken? Föder den nya tankar och upplevelser? Vågar jag lyssna på kritik? (Michelin 2016/2017 s.10)

Detta sammanfattar väl ändå min process. Jag vågade ifrågasätta mig själv, jag valde medvetet denna repertoar, för publikens skull, för att öppna orgelmusiken för publiken och detta födde nya tankar och upplevelser både hos dem och hos mig. Hon fortsätter:

Jag måste kunna det jag gör. Naturligtvis måste jag rent tekniskt alltid vara väl förberedd för att kunna göra musiken största möjliga rättvisa, men lika viktig är att jag har utvecklat en egen inre föreställning om musiken. Förutom självklar kunskap om tonsättaren och dennes liv, omgivningar och intentioner så är det bara när jag själv har tillägnat mig helheten som musiken helt kan komma till sin rätt. (Michelin 2016/2017 s. 10)

Viss del av kyrkomusikernas frustration beror på vår utbildning, eller snarare brist på utbildning. Jag skulle önska att blivande kyrkomusiker fick lära sig en större genrebredd på orgel, inte på bekostnad av den traditionella kyrkomusiken, utan som ett tillägg, för att vara väl rustade för arbetet i Svenska Kyrkan. Ohlsson skriver i sitt examensarbete:

Dock bekräftar mina intervjuobjekt något jag själv anat: den bästa förberedelsen för att klara den stora variationen av arbetsuppgifter och musikaliska uttryck är att få en klassisk grund i sin utbildning. (Ohlsson, 2015, s 10)

Jag håller med honom om att det är den bästa grunden, men samtidigt måste utbildningen göra studenterna förberedda på den verklighet som kommer möta dem i yrkeslivet. Vi behöver helt enkelt mer och bredare orgelundervisning! Eller som Ohlsson skriver:

Jag tror att det är viktigt att en kyrkomusiker är beredd på bredd, och att möjlighet ges redan under utbildningen att utforska den, men utan att tappa fokus på klassisk musik. (Ohlsson, 2015, s 10)

Det fanns ett tydligt mål för mig själv i arbetet med konserten. Jag ville göra musiken levande och betydelsefull för människorna som kom, att de skulle känna sig nöjda med min tolkning av deras önskemål. Det fanns en pedagogisk vinning med att spela visor och populärmusik som jag inte skulle valt själv, det gjorde musiken mer intressant och meningsfull för mig själv. Jag var inte ”i händerna” på människor utan tog saken ”i egna händer”. Jag tog deras önskningar på allvar, men kunde samtidigt använda dem i syftet att få människor att upptäcka orgelmusik. Frustrationen över att spela musik jag själv inte gillar blev nu mycket mindre. Efter att ha spelat enkla visor, få spela Toccata och

fuga i d-moll av Bach som jag arbetat med under första terminen på utbildningen och förfinat min teknik i, var en härlig känsla, särskilt som jag kände att jag nådde fram och berörde människor. De uppskattade min hantverksskicklighet, men framförallt Bachs musik!

5.4. Hur tar jag mig an önskemålen när det inte finns arrangemang för orgel?

Under en orgellektion för professor Hans Hellsten fick jag en riktig aha-upplevelse. Under utbildningen har jag övat in Liszts stora orgelverk *Fantasie und Fuge über den Choral "Ad nos, ad salutarem undam"*. Detta nästan halvtimmeslånga verk bygger på ett tema ur operan *Profeten* av Meyerbeer, vilket sjungs av tre anabaptister. Jag ställde mig frågan om det fanns någon avsikt bakom, av till exempel politisk eller konfessionell karaktär? Varför valde Liszt just denna melodi? Jag diskuterade detta med Hellsten som menade att det inte finns någon bakomliggande agenda. Liszt tillägnade Meyerbeer orgelverket, det var kanske ett sätt att lyfta fram en kollegas musikskapande i en värld utan våra moderna medier. Dessutom var det en populär melodi vid denna tid. Hellsten menade att det var praxis att improvisera över kända melodier. Kanske Liszt improviserade över operakoralen och märkte att den höll för att skriva ett stort orgelverk? (Personlig kommunikation 30 januari 2020)

Vi gjorde ju samma sak, på sätt och vis, Liszt och jag, det var min aha-upplevelse. Vår utgångspunkt var densamma; populära melodier. Visst har jag tidigare vetat att kompositörer och improvisatörer av kyrkomusik i alla tider använt sig av världsliga visor, men nu kände jag att jag själv stod i denna tradition, om än på ett mycket enkelt vis. Vad kan jag lära mig av detta? Liszt tog en operaaria och gjorde ett symfoniskt verk för orgeln. Det är inget jag är kapabel till, men när jag tar mig an en populär låt behöver jag inte endast spela den "rakt av". Kanske kan jag använda melodin i olika improvisationsmodeller och "göra kyrkomusik" av den? Skulle det vara ett sätt att öppna människors öron för traditionell kyrkomusik? Och ett sätt att fortsätta århundradenas tradition? Ett sätt att skapa en brygga mellan förrättningsönskemål och kyrkomusiken?

Jag drar mig till minnes ett anförande av Henrik Tobin på Nordiskt Kyrkomusiksymposium i Göteborg i september 2016. Symposiets rubrik var "Kyrkomusikens kraft" och Tobin talade om olika tidsuppfattningar och lyfte särskilt fram en bild av tiden som en spiral. På en särskild högtidsdag, säg till exempel Påskdagen, är vi i spiralen väldigt nära föregående års påskdagar och med göteborgsk humor sa han att när vi firar påsk så "firar vi upp" påskens händelser så att de nästan händer i år igen. Vi "förnuar" Jesu uppståndelse. Vi står i en tradition och lägger på ytterligare ett varv i spiralen, ännu en årsring.

Låt oss ta med den här bilden in i tänkandet kring att bevara eller förnya kyrkans musik. Det blir lätt en diskussion om huruvida vi ska spela traditionell kyrkomusik eller populära melodier. Istället kan vi tänka att vi firar upp musiken från de gamla årsringarna och spelar århundradenas kyrkomusik samtidigt som vi lägger till en ny årsring och "förnuar" kyrkomusiken, genom att plocka in vår tids populära melodier.

Som exempel på detta kommer jag att tänka på hur Håkan Martinsson improviserade över "Fattig bonddräng" på Astrid Lindgrens begravning. Detta kan höras 1:49 in i filmen. Den enkla visan förvandlas här till mäktig kyrkomusik!

Kanske är det själva synsättet som är viktigt att förmedla i kyrkomusikerutbildningen idag? att det inte är något nytt att plocka in populära melodier i kyrkomusiken.

Det finns ingen anledning att ointetgöra årtusenden av musikalisk tradition för att våra församlingsmedlemmar hellre vill höra Taube än Bach på begravningarna – tvärtom är det idag viktigare än någonsin att vi kyrkomusiker förvaltar vårt arv när många krafter i både arbetslag och bland kyrkobesökarna vill rensa ut sådant de tycker är "gammalmodigt". Det är min övertygelse att vi kan "sälja in" den musik vi tror på, om det så är gammalkyrkliga introitus eller Messiaens orgelmusik. Därtill ska vi vara lyhörda för önskemål, och som hela titeln på detta arbete antyder kan mångfalden av musik skapa dynamik. Vi behöver alltså inte ersätta fugan med Beatles, vi kan få både och." (Ohlsson, 2015, s 10)

Det är i skärningspunkten mellan lyhörddheten och förvaltandet som vi kyrkomusiker befinner oss och skapar musik, som vi alltid har gjort! Det är inget nytt.

6. Slutsatser

Owe Wickström skriver:

”Om man vill söka Gud kan man gärna börja i skönheten. Den är både ett utflöde av och ett medel att nå Gud. Detta var Bach och hans samtida luthersk-ortodoxa kristendomsuppfattning. Om vi översätter detta till vår tid kanske det skulle låta så här: Sök den musik som du djupast sett blir berörd av! Det som då sker i ditt inre är inte blott följer av biokemiska reaktioner, elektriska spänningar där vågrörelser från innerörat förs vidare till de delar av hjärnan som hanterar ljud. Inte heller är detta sentimentalitet eller känslorjunk utan innehåll eller innebörd. Tvärtom är det ett uttryck för att människan hör samman med en evig ordning. Det finns en korrespondens mellan en rymdens harmoni och själens. Med eller utan avsikt återspeglar konsten Skaparen. Betänk att det som Skönheten förmedlar inte är ett allmänt känslorvall utan uttryck för tillvarons andliga överskott. Det säger inte vem Gud är men **att** Gud är. Det är inte det sämsta.”

Min önskan är att beröra människor med musik, liksom generationer av kyrkomusiker före mig har gjort. I och med detta examensarbete känner jag mig starkt att fortsätta arbeta på samma sätt som jag gjort med denna konsert och förhoppningsvis även utveckla konceptet. Jag står i traditionen av att ”förfina” kyrkomusiken. Min ambition är att utveckla mitt improvisationskunnande och använda det i bearbetandet av människors olika önskemål. Detta synsätt hjälper mig att minska min egen frustration över alla önskemål av populärmusik vid förrättningar och kan ge mig verktyg att ta mig an musiken.

Människor uppskattar orgelklangen, jag har en möjlighet att väcka och öka intresset för orgelmusik genom att samspela med min publik och ge människorna positiva musikupplevelser som skapar längtan efter mer. Jag kommer att se på mig själv som pedagog fortsättningsvis även i konsertsituationer och komma ihåg att jag själv mår bra av att ha en dialog med min publik.

Referenser

- Amazing Grace (arr. Andersson, O.) (2000). I *Lux Aeterna II orgelmusik för begravningsgudstjänst och meditation* (s. 112-113). Stockholm: Gehrmans.
- Bach, J.S. (1991). Air ur Orkestersvit nr 3. I *Lux Aeterna orgelmusik för begravningsgudstjänst och meditation*. Stockholm: Gehrmans musikförlag
- Bach, J.S. (2015). Toccata in D minor. I *49 Organ Works Pedagogical edition with fingerings and interpretation suggestions by Hans Fagius*. Stockholm: Gehrmans.
- Bergling, T. (Avicii) (2019) SOS. I *musescore.com*. Hämtad 2019-05-24. Tillgänglig: https://musescore.com/wesley2712/sos_avicii
- Edlund, M. (2015). *Klassisk koncert version 2.0 – om at møde et nyt publikum i nye rammer og former* [examensarbete]. Malmö: Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet.
- Elgar, E. (1995). Pomp and Circumstance. I *Festmusik del II* (s. 45-47) Trelleborg: Triumph.
- Fagius, H. (2010). *Johann Sebastian Bachs orgelverk: en handbok*. Göteborg: Bo Ejeby.
- Gabrielsson, A. (2008). *Starka musikupplevelser: musik är mycket mer än bara musik*. Hedemora: Gidlunds.
- Hallberg, B. (2018). Piluttavisan. I *Lux Baptisma orgelmusik för dop och andra samlingar för små och stora barn* (s. 50-51). Stockholm: Gehrmans.
- Isfält, B. (2018). Rid över skog från filmen Ronja Rövardotter. I *Lux Baptisma orgelmusik för dop och andra samlingar för små och stora barn* (s. 52-53). Stockholm: Gehrmans.
- Johansson, J. (2018). Här kommer Pippi Långstrump. I *Lux Baptisma orgelmusik för dop och andra samlingar för små och stora barn* (s. 32-33). Stockholm: Gehrmans.
- Lennon, J./McCartney, P. (1982). When I'm 64. I *Sånger utan gränser I* (s. 75-77). Stockholm: Gehrmans.

Lindahl, S. (1968). *Mälarökyrka*[sångtext]. *Kungliga Tekniska Högskolan*. Hämtad 2020-02-25. Tillgänglig:

http://www.e.kth.se/archive/org/bsong/songs/tradition/malarno_kyrka.html

Mannen, R. (2018) *Astrid Lindgrens begravning (2002)* [Videofil]. Hämtad från:

<https://www.youtube.com/watch?v=EAKLWbKVRgI>

Michelin, S. (2016/2017). *Orgelmusik - med makt att störa och beröra, Om Svenska kyrkans orglar, organister och orgelmusik* [examensarbete].

Stockholm: Kungliga musikhögskolan. Tillgänglig: <http://kmh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A934045&dswid=-7273>

Ohlsson, A. (2015). ”... då börjar han med Beatles och slutar med fuga” *Förväntningar på en kyrkomusiker – inifrån, utifrån, uppifrån* [examensarbete]. Malmö: Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet.

Riedel, G. (2018). Du käre lille snickerbo. I *Lux Baptisma orgelmusik för dop och andra samlingar för små och stora barn* (s. 20-21). Stockholm: Gehrmans.

Taube, E. (2010). Nocturne i *Lux Nova* (s. 48-49). Stockholm: Gehrmans.

Webber, A.L. (1998). The Phantom of the Opera. I *Musikal Hits* (s. 198-200).

Danderyd: Notfabriken

Wikström, O. (2000). *Tocatta, J.S. Bachs andliga universum; iakttagelser och betraktelser*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.

Yamashita, K. (1988). Bloody Tears ur Castlevania II. I *musescore.com*. Hämtad 2019-05-24. Tillgänglig: <https://musescore.com/jonnymusic/bloody-tears-organ-cover>

Zipoli, D. (1968). Pastoral. Ekvall, B. *Orgelspel: skola och spelbok för orgel* (s.10). Stockholm: Nordiska Musikförlaget.

Zipoli, D. (1997). Pastoral. Åberg, M. *Orgelskola* (s36-38). Stockholm: Verbum.

Bilagor

Bilaga 1 Önskemål inför konserten

Bilaga 2 Enkäten

Bilaga 3 Enkätsvaren

Önskemål inför konserten

Bach Toccata i d-moll

Toccata och Fuga

Widor Toccata

Zipoli Pastoral

Gordon Young Preludium i klassisk stil

Bach Air

Bach Maria

Pachelbel Kanon

Tomtarnas vaktparad

Pomp and circumstance

Champagnegaloppen

Phantom of the opera

791

Amazing grace

Nocturne av Taube

Astrid Lindgren-medley

Österpsalmen av Ola Salo

Abba: Fernando, Mamma Mia, Waterloo

Abbamedley

When I'm 64 Beatles

Konfirmationspresenten

Avicii SOS

Musik ur datorspelet Castlevania

Något du spelat med Paula

Undersökning inför examensarbete vid Musikhögskolan i Malmö

1. Hur gammal är du?

- 12 år
- 13 - 19 år
- 20 - 39 år
- 40 - 65 år
- 65 år -

2. Hur ofta går du i kyrkan på gudstjänst eller konsert där orgel används?

- I princip varje vecka
- Ganska ofta, minst en gång i månaden
- Emellanåt, några gånger per år
- Enstaka tillfällen
- I princip aldrig

3. Har ditt intresse för orgelmusik förändrats i samband med denna konsert?

- Mitt intresse har minskat mycket
- Mitt intresse har minskat lite
- Mitt intresse är oförändrat
- Mitt intresse har ökat lite
- Mitt intresse har ökat mycket

Egen kommentar: (Varför har ditt intresse förändrats?)

4. Hur upplevde du musiken? Fick du någon starkare musikalisk upplevelse? Väcktes några särskilda känslor? Berätta gärna vilken musik och vilken känsla/upplevelse. Du kan skriva mer på baksidan.

5. Vad önskar du höra på nästa orgelkonsert? Vill du ha mer av traditionell orgelmusik? Eller mer av någon annan genre? Önskar du något speciellt stycke? Skriv på baksidan om du behöver mer plats.

Stort tack för din hjälp! *Sara Karinsdotter, masterstudent i orgel*

Enkätsvaren

Ålder

0 - 12 år 2 personer

13 - 19 år 2 personer

20 - 39 år 1 person

40 - 65 år 16 personer

65 år - 30 personer

Vana att höra orgel

går i kyrkan i princip varje vecka 43%

går i kyrkan ganska ofta, minst en gång i månaden 35%

går i kyrkan några gånger per år 18%

går bara vid enstaka tillfällen 4%

Intresseförändring

oförändrat intresse 33,3%

litet ökat intresse 35,3%

mycket ökat intresse 31,4%

Varför ökade ditt intresse?

”Mycket vacker musik”

”Orgelns register används på ett nytt sätt.”

”Att orgel kan låta så olika”.

”Kul att orgeln kan låta så varierat.”

”Tycker det var roligt att höra andra harmoniseringar och rytmiseringar än jag brukar höra på orgel”

”Att man kan spela så många olika musiksorter”

”Blandade repertoaren”

”Fick upp intresset för att olika typer av musik gör sig på orgel”

”De varierade musikstilarna”

”Spännande att man kan spela alla sorters musik på orgel”

”Häftigt att höra modernare sånger spelas på orgel”

”Ny repertoar, ny tids musik med ”gammalt” instrument”

”Roligt att höra modern musik på orgel, sånt som inte är skrivet för orgel”

”Många olika typer av musik. Positivt Avicii, Astrid L m.m.

”Hur man kan spela populärmusik så ”levande”

”Spännande att höra vad som kan hända på en orgel med fantastisk musiker”

”Jag har lyckats få höra många duktiga musiker”

”Bra präster och bra musiker”

”går mycket i kyrkan”

”barnbarn som utbildar sig på orgel”

”tycker mycket om musik, min son spelar orgel, mäktigt instrument”

*Hur upplevde du musiken? Fick du någon starkare musikalisk upplevelse?
Väcktes några särskilda känslor?*

”Bach är toppen.”

”Bach var alldeles fantastisk. Jag har inte blivit så berörd någon gång tidigare...Kärleksförmedling.”

”Befriande fint med Toccatan på slutet.”

”Bach är kung.”

”Sista”

”Tycker jättemycket om orgelmusik! Många tankar och känslor väcks alltid särskilt om de förknippas med en händelse man varit med om! Bach är favorit, särskilt Air som framfördes mycket fint!”

”Genom det blandade musikvalet återupplevde jag många minnen, både glädje och sorg.”

”Nostalgi med Paul Mc Cartney.”

”Mycket minnen av olika slag. Bröllop (Amazing grace). Bara skratt...”

”Mycket minnen.”

”Minnen om ”Mälarökyrka” med Beatleslåten.”

”Phantom tänkte på första gången jag hörde musiken live och nykär. Air associerar jag med begravning. Toccata imponerad av hur mycket musik som kan komma från en person och ett instrument, det rör sig i fingrarna.”

”Det var en positiv upplevelse. Harmoniseringarna i Amazing grace nådde hjärtats djup från barndomen. Min far brukade spela elorgel med liknande repertoar. Dock använde han volympedalen mer, vilket kanske förmedlade mer känsla. Det kan vara en av orgelns svårigheter: att anslaget är på eller av, och inte går att nyansera mer.”

”Fint alltihop. Sista stycket mycket mäktigt. Gillar när man spelar med mycket ”ljud”.”

”Variationerna. Gärna när det är tryck.”

”Den var väldigt mäktig.”

”Mäktig. Att även barnvisor gick att göra mäktiga.”

”Det satte kroppen i gungning.”

”Fick rysningar så vackert allt men mest avicii.”

”Ola Salos melodi mycket vacker, som en psalm.”

”Lycka.”

”Eftertanke.”

”Skön, plirig, konstnärlig och njutbar.”

”Fick tårar i ögonvrån och sambandet mellan alla som Sven-David Sandström sa innan han gick bort: Jag tror att de (alla musiker och kompositörer) är med oss och hör oss.”

”Medryckande”

”Rofylld, inspirerande. Stort leende när Avicii spelades.”

”Stärkande, omvälvande, omfamnande. When I’m 64, Avicii.”

”Orgelmusik är speciellt för mig. Bruset och gunget får känslorna att spira.”

”Jag gillade variationen av musikstilar och hur tyst man kan spela samtidigt som det ändå låter mycket och man blir helt fylld av musiken och försvinner bort. Piluttavisan gjorde mig glad och jag kände mig lycklig. Stjärnor i Öster var kul att höra instrumental.”

”Orgelmusik är rogivande, ett skönt lugn infinner sig.”

”Känslan blir starkare med orgelns ljud.”

”Glädje t.ex. When I’m 64 och Astrid-medley. Nyfikenhet. Lugn Nocturne. Sorg Air.”

”Glädje och sorg. Igenkänning och total förvåning. Beatles kan varieras ett otal gånger.”

”Tyckte att Göte W. hade lyckats fint med arr av Nocturne. Kul registrering i -64, positivt kul krumhorn.”

”Funderade kring registreringar. SNYGGT! Jättefina tempi i Toccatan. Castlevania blev en höjdare i analogt läge, ej 8-bitarsljud.”

”Mycket bra spelat. Bäst tyckte jag var Toccatan där jag fann ett fantastiskt driv i tonen.”

”Bra, imponerad att det går att spela så mycket olika stilar.”

”Överhuvudtaget känd musik som man normalt inte hör på en kyrkorgel.”

”Instrument med stort register men inte alltid så vackert. Roligt att höra kända musikstycken på orgel, en ny dimension.”

”Bra. Väldigt variationsrik. Så annorlunda det kan bli med orgel. Sos med Avicci.”

Vad önskar du höra på nästa orgelkonsert? Vill du ha mer traditionell orgelmusik? Eller mer av någon annan genre? Önskar du något speciellt stycke?

Tre personer strök under ”Vill du ha mer traditionell orgelmusik?”

”Traditionell orgelmusik”

”Trad är bra”

”~~Gärna tradit~~ Både ock”

“Mer av allt som går att spela och så klart BACH”

”Något från Kristina i Duvemåla och något verk av J. S Bach”

”Tomtarnas vaktparad och Widor Orgelkonsert nr 5, Finaltoccata”

“Gammal fäbodpsalm, Halleluja (Leonard Cohen), I still haven´t found what I am looking for (U2)”

”Ja tyckte du gjort ett bra val”

”Blandat”

”Repris”

”Trevlig idé”

”Tycker det var mycket bra blandning”

”Den blandade repertoaren passade mycket bra”

”Blandad musik från olika stilar”

”TACK!!!”

”Tidig musik”

”Sommarvisor”

”Gärna Wallinpsalmer”

”Jazz”

”Mer modern musik. Ej alltför tung musik.

”Drottningholmsmusiken”

“Bach Prelude from Cello Suite no 1 G-major”

“Något från Kristina Duvemåla”

”Thank you for the music ABBA”

“Ledmotiv Game of Thrones”

“November Rain av Gun `s and Roses”

“Tusen och en natt Perelli. Tycker att det mesta är fantastiskt och berörande”

”Avicii gjorde sig märkligt väl på orgel”

”Testa någon dansbandslåt”

”Chihuahua (latinopop)”

”Ett abba-medley eller disco kanske. Eller en musikalisk vandring genom olika tider/stilar.”

”icke orgelmusik” Spela gärna en förstavariant enkelt och traditionellt och utveckla hela orgelns möjligheter efter hand”

”Inget särskilt”